

Tänk sjelf! : utilistiskt flygblad. Årg. 2

82 Aa 343

National Library
of Sweden

TÄNK SJELF!

Utilitistiskt flygblad.

2:dra numret

Lösnummerpris 10 öre.

Utgivet af:

Viktor E. Lennstrand.

Stenografiskt referat af disputationen i Skepparslöf

Hr Viktor E. Lennstrand och kyrkoherden P. Nymansson

den 16 aug. 1891.

Herr Nymansson:

Vördade publik!

Jag ber om ursäkt, att jag icke kan tala i dag såsom jag bör, ty jag har hela förra veckan varit sjuklig. Jag har varit så svag, att jag icke ens kunnat läsa en tidning eller tanka ordentligt. Jag kan därför icke i dag tala med kraft, reda och allvar. Hade det endast varit påtänkt i tid, kunde hela mötet varit inställt, men nu får det aflöpa så svagt som möjligt. Men nu skall jag fråga er om ni kan höra hvad jag har sagt deruppe.

Svar: ja.

Ja, då vänder jag mig till att börja med till hr Lennstrand. Det är mellan honom och mig som ett samtal skulle uppkomma, och jag har väckt den frågan: *Hvilket är mest förufigt och för folket mest nyttigt, utilitsmen eller den ursprungliga kristendomen?* Och då hör det mig till att i svaghet söka utreda litet hvad jag tänker om saken. Först vill jag säga, att jag, under den förföljelse som den första tiden gjorde sig gällande mot utilitsmen, allt hvad jag förmått sökt motverka denna förföljelse, och jag tror visst att jag var en af de förste som i svenska tidningar skref mot den förföljelse, som i början uppträdde mot hr Lennstrand. Och jag framhöll då att andlig villfarelse, den må anses svårare eller mindre svår, icke kan skjutas bort eller dömas bort genom domstolsprotokoll, utan den kan endast öfvervinnas genom andliga vapen på öfvertygelsens väg. När jag uppträdde, blef jag visserligen misskänd af många kristna i landet. De trodde att jag höll på att blifva en gudsförnekare också. Många, ja, de allra flesta kristna i landet voro så inskränkta, att de ansågo det icke vara så litet rätt att uppträda förföljande mot sådana som förnekade vår gud och den lära som vi bekänna. Nu har det blifvit bättre i detta afseende och jag vill antaga, att den största delen af det mångtals svenska missionsförbundet inser att lika litet som man bör söka öfvervinna baptismen genom domstolsutslag och böter, lika litet bör man söka öfvervinna utilitsmen genom sådana otämliga och skadliga medel som tydligt visa, att de främja den sak som man ville de skulle motverka.

Med anledning af min öfvertygelse att man bör tala andligt om andliga saker, är det som jag framställt nämnda frågan, och jag vill upplysa hr Lennstrand, att jag vill icke ingivna mig på dogmstrid. Jag vet icke något som har gjort kyrkan så stor skada som dogmstriden, och det är många, många som ha fått sträckas på pinbänken och brännas på tal och fida i fängelse för dogmstridens skull. Och jag vill icke disputera med någon af lutherska beklännelsen, icke med någon all medlem af ett kristet kyrkosamfund om dogmstriden, ty det är en strid som jag anser obehöflig och skadlig i högsta grad. Min öfvertygelse är, att så snart det är fråga om öfvernaturliga ting, så är det ingen som vinner full uppfattning om sanningen i detta lifvet. Ingen blir i detta afseende bättre än Paulus och han sade: vi förstå endels och profeterna endels, således ofullständigt. Och icke skall man då, när man icke fattar en sak, diskutera om saken, utan sin öfvertygelse är att vi böra tro på vår gud och vår frälsare hvar och en efter sin uppfattning och i tron på denna gud vittna och verka så godt vi kunna.

Nu anser jag mig böra göra några erinringar om den ursprungliga kristendomen. Om jag vill tala, hurudan den är, så finner jag den bäst framställt i min frälsares lif och verksamhet samt i den allra första kristna församlingen. I de berättelser vi hafva om Jesu finna vi, att när folk kom till honom om dagen, så lärde han dem, och när kranke kommo till honom, så gjorde han dem helbregda, och om nätterna gick han afsides och bad till gud. Var det fråga om fiender, så ville han icke skada dem. När samariterna icke ville motstå honom, och då lärjungarne frågade honom, om de skulle nedkalta eld öfver dem till himmelen, som Elias gjorde, sade han: »I veten icke, hvans andas barn I ären, ty människens son är icke kommen till att förderfva människornas själar, utan till att frälsa dem».

Det är ett språk som alla böra läsa och förstå. Och på korset visade han den största kärlek till sina fiender. Då han häandades, så bad han: »fader förlåt dem det, ty de veta icke hvad de göra». Och det böra alla som vilja neka eller häna Kristus mycket väl erinra sig, och tänka efter att han kunde till den grad älska sina fiender när han led på korset. I stället för att häna honom böra vi vörda honom såsom den, som har visat kärlek såsom ingen annan och såsom vi sjunga i psalmen: »Såsom Jesu kärlek var, aldrig någons varit hans». Och är det fråga om hur man skall förhålla sig till medmenniskor, så har han tydligt angifvit det uti sin bergspredikan. När man läser den, ser man, hur man som kristen bör handla. Man bör förtrösta på gud och vara barmhertigt såsom fadern barmhertigt är och i sitt förhållande till sina medmenniskor visa barmhertighet och som ett utmärkt kännetecken på sina lärjungar säger han, att de älska hvarandra, att derpå skola de kännas igen att de älska hvarandra inbördes. Naturligtvis skola då icke kristna tvista med hvarandra för det de icke ha alldeles samma åsigt och icke vara hatfulla och förbittrade mot dem, som icke tycka om Herren, utan de kristne böra söka som Kristus gjorde älska sina fiender och bedja för dem. Om den första församlingen står det att den var ett hjerta och en själ. Detta är ett mönster för de kristne, och detta böra de vinlagga sig om att iakttaga.

Således, min enkla åsigt om kristendomen är, att af hjerta förtrösta på gud och att i kärlek verka för medmenniskors väl. Såsom det nu går till med det som kallas kristendom, är det bakvänt. Kyrkan har ingått kompromiss med den världsliga makten som främjar krig, och det är orkristligt, ty huru skall den som älskar sina ovänner kunna mördra dem? Och är det fråga om förhållandet mellan medmenniskor inbördes, så bör kristendomen göra sig gällande

i alla afseenden. Min åsigt är att man icke skall hafva en arbetare bara för att få arbetet gjort och för att skaffa sig inkomst utan tänka på att främja arbetarens väl lika som sitt eget. Och lagstiftningen bör gå i kristlig anda, så att man upplyser folket, skaffar det bättre lefnadsvilkor, bättre bördiga rättigheter i stället för att den högre blir benägen att se på sin vinst, höghet och makt och derigenom väcker missnöje hos det allt mer uppvaknande folket. Således, min åsigt om kristlig verksamhet går ut att verka för folkets väl här i tiden.

Måhända någon utilist har framställt saken så någon gång att kristendomen skulle vara sådan, att man skulle lugna folket med att det skulle få det bättre i ett annat lif. Men sådan är icke kristendomen utan att man får det bättre här, och sedan får gud sörgja för att man får det bättre i ett annat lif. Jag vill icke sörgja för min själ, den vill jag gud skall sörgja för. Jag vill bara sörgja på hvad skall jag göra för mina medmenniskor, på hvad sätt kan jag bäst gagna dem och fortfarande göra detta, sedan sörgjer jag icke för hur det går när jag döer, ty det är ett lönlöst arbete. Om en tjenaar som känner sin husbondes vilja gör hans vilja under tjenstetiden, så fallen lörd af sig sjelf, men gör han icke husbondens vilja, så kan han komma ur tjensten, och lönen går bort. Så samma sätt vill jag de kristne skola vara, här känna hvad som är den kärleksrike gudens vilja och göra den utan att fråga efter om människorna bli goda eller onda, utan det som är rätt skall göras, och sedan må lönen af medmenniskor bli här i världen hurudan som helst, och efter döden blir den bestämd efter guds vilja, och gud är rättvis. Dock denna lön är ofta endast en kamp, och därför böra vi lära människorna att förtrösta på gud och under kampen bedja till honom. Och skola vi arbeta hvar och en på sin plats och med de pund han undfått; den som fått mindre arbete med dem, och den som fått mera på sin lott arbeta mera och så arbeta den ene med den andre på slagets bättre blifvande och lyckliggörande.

Således ingår det klart i min uppfattning, att jag håller mycket fast på begreppen gud och öddlighet, och härinnan tror jag, att jag skiljer mig från utilitsmen, men så tror jag och att vi äro fullt ense i fråga om den kristligt praktiska verksamheten derutinnan, att vi skola vara varda medsysskon och icke minst de förbisedda till nytta.

Men jag kan icke inse, att det är förufigt att neka en gud. Bara jag ser en byggnad, måste jag tänka mig en byggnadsstare, som byggt den. Det är ju en galsenskap att säga, att den har ställt sig der af sig sjelf. Och det samma tänkte man tänka, när man ser de många kloten i tyndna. Och den som har gifvit mig förmågan att tänka, nog är han en tänkande värdse, och han, som gifvit mig förmågan att besluta, han må väl kunna fatta beslut.

Och sedan har jag i mina böner erfarit hvilken ofantlig hjälp han ger när man ber honom. Kanske någon har sett, huru jag i tyshet bedit, och sett huru jag sedan framträd med kraft i kraft af bönen. Ingen kan dock inse, hvilken kraft jag erfarit, men det är något som ingen kan bevisa, ej heller kan någon inse, huru jag inom mig erfarit denna kraft. Således är jag af lif och själ öfvertygad om, att gud hör människornas böner, och lika lifligt är jag öfvertygad om öddligheten i andra världen. Och det vore den värsta olycka, skulle kunna hända mig, om jag berövades denna tro. Och tycka vi inte, att det skulle vara värre att sluta med denna världen än att få stiga från klarhet till klarhet och vänta ett bättre tillstånd på andra sidan grafven? Hvar och en må fråga sig sjelf och svara inom sig, hvilket han anser vara förufigast. Vore det förbi med vår tillvaro efter detta lifvet, så kunde många medmenniskor få lida mycken orättvisa. Men tror man på en kommande vedergällning och i synnerhet på en gud, som lönar allt godt, så kan man uppmanas till att verka godt här i tiden. Och i hvarje människa ligger ju ett begrepp om, en tanke på att det ligger någonting bakom detta lifvet, och de sökte en natt att borra hål i väggen och genom det sätta ett streck i dynan, så att han inte märkte det. Och så började de ruska i dynan, och han kom i bäfvan midt i natten, och han hade inte ljus, så att han kunde inte se, och han trodde, att det var onda andar och spöken, och han föll ned och begynte bedja, och de andre hörde huru han bad. Och ändock var det här icke fråga om döden. Men i berättelser har jag läst om personer, som vid livets slut icke kunnat hålla stånd och det är icke godt att hålla stånd mot sin egen natur. Det går kanske an så länge man är frisk och stark. Men när man slutar detta lifvet, så är det ömkligt att icke hafva något att trygga sig vid. Och därför vill jag på det innerligaste bedja min vän hr Lennstrand, att han började tänka efter, att afven om det vore så som han antager, att ett annat lif icke finnes, så vore det ju ingen skada med det, att människorna slutade detta lifvet med den tron, att de på andra sidan grafven skulle få detta lifvet annat lif. Men derigenom att han inbillar dem, att det icke finnes till, så komma de i förtviflan och ångsan, och så har han varit orsak till så många människors bedröfliga hädanfärd. Och man behöfver ju icke förneka en gud och ett lif efter detta, afven om man är mycket radikal i religionsväg. Man kan vara mycket radikal ändå, och det tycker jag, att medmenniskor icke böra fästa sig vid.

För ingen del vill jag befatta mig med dogmstrid, emedan det ingår klart uti lärobegreppet, att man har för hela sin verksamhet för detta lifvet sin grund i den allsmåttige, som hjälper, som styr och regerar, och att man bör tjena honom så, att man kan bli af honom på ett godt sätt belönad i ett kommande lif.

Ja, detta var, hvad jag inledningsvis ville nämna, och så få vi höra hvad hr Lennstrand har att säga. Men jag ber honom betänka, huru skadligt det är att inbilla folket, att det icke finnes ett lif efter detta och sålunda betaga det dess gamla tro. Applåder.

Herr Lennstrand:

Jag först och främst tacka herr kyrkoherden Nymansson för hans vänliga inbjudning att få offentliga samtala öfver detta viktiga och betydelsefulla ämne. Den tiden är nu här, då man börjat inse det däraktiga och fruktlösa i att bemöta den utilitiska världsskådningen med böter och fängelse och då man i stället börjat offentliga diskutera våra åsigt; och vi kunna icke önska någonting bättre. Ty en af de väsendligaste orsakerna, hvarför man har bekämpat oss, har varit den, att man icke vetat, hvad vi hafva velat, icke förstått, hvad vår lära egentligen innebär. Det har visat sig, att i den mån våra åsigt börja blifva kända, de i samma mån blifva omfattade. Vi kunna icke glädja oss åt något så mycket, som öfver tillfällen sådana som detta, då vi få framlägga skäl och bevis för våra åsigt. Jag har vidare att tacka herr Nymansson för hans frimodiga uppträdande mot mynnigheternas huvudsakliga förföljelse mot oss. Herr Nymansson har städes visat sig såsom en man, som vet, att striden mellan olika världsskådningar just måste utkämpas på diskussionsens område och icke med våldsamma medel.

Herr Nymansson omnämnde, såsom nog redan de flesta af eder ha sig kändt, att han är illamående. Jag får verkligen bekänna detsamma. På natt-tåget från Stockholm till Malmö förkydde jag mig mycket häftigt i går, så att jag i natt var mycket sjuk. Jag trodde icke, att det skulle blifva någon disputation utaf, och jag var afven betänkt på att försäkras inställande. Men nu känner jag mig bättre och hoppas, att jag skall ega kraft att klargöra för eder vår ställning till den ursprungliga kristendomen, hvarför vi uppträda mot den och i hvilka afseenden utilitsmen skiljer sig från den.

Herr Nymansson sade, att Kristus har varit den ädlaste, den störste ibland medmenniskor och att hans kärlek och hans välvilja, hans uppfötting, hans lidande och försökelse för människornas bästa är utan motsvarighet i historien, och att han anser, att Kristus just därför bör uppställas såsom ideal för oss alla medmenniskor att efterlikna. Jag medgifver, att när man icke vill veta af något annat än Jesus Kristus och honom korsfäst och icke har tagit reda på det lif som vissa personer före Kristus hafva lefvt och på det lif som de utkallat, man kan ännu Kristus i många afseenden såsom den störste och ädlaste ibland medmenniskor. Men när jag vidgår sin svaret om smula, när man lär känna förhållna personers lif, när man studerar Buddhas lif, när man studerar Krishna's lif, Zoroaster's lif och när man studerar åtskilliga andra hedniska religionsstiftares lif, så finner man, att Kristus i intet afseende öfverträffar dem. Allt hvad herr kyrkoherden Nymansson sade om Kristus, kan också sägas om Buddha. Han försökade mera än Kristus, han uppträdde mera än Kristus, han var lika kärleksfull som Kristus, han var lika god och barmhertigt som Kristus och hans lära och sedebud så fullkomligt i jemnbred, om icke öfver Kristi lära. Jag hoppas få längre fram visa detta, men jag kan ju redan nu få uppdraga några af dessa jemförelser. Herr kyrkoherden Nymansson sade, att Kristus utstod lidanden, smädelse och förföljelse, att han icke svarade igen, när man klandrade och förföljde honom. Men alldeles detsamma var förhållandet med Buddha. Det kan ju hända att åtskilliga af de närvarande protestera läromot, men jag skall genom utdrag ur de buddhistiska evangelierna söka visa sanningen af mitt påstående. Anhångarne af Buddha, hans lärjungar blefvo enligt de evangelier, som vi hafva i behåll och som för oss tala om Buddhas ord, lif och gerningar, befälda, att »om någon undr det han talade från sin plats blef anfallen med stenar kappar, spjut, skymförd och hotelser, lugnt och stilla tåla all, ihågkommande mig», säger Buddha. Tusentals lärjungar erbjuda sig i ett af dessa evangelier att Buddhas tjänst just med följande ord: »vi skola tåligt fördraga smädelse, åld, hotelser med käppslag, därans hän, hvilka förfölja oss. Man skall utdrifva oss ur kloster, man skall fångsla oss men vi vilja förkunna din lära och de skatter, du anförtrott oss, skola vi lemna ut bland medmenniskorna».

Uti dessa evangelier förekomma upprepade uppmaningar, att man icke skall med hårda ord svara den, som sjelf är hård, utan bemöta hårdhet med mildhet och saktmod. Ett af de viktigaste buddhistiska evangelierna heter Dhammapad och skrefvs 330 år före Kristi födelse. Denna skrift har förr äret blifvit öfversatt till svenska språket och finnes inta i den från Göteborg utgifna tidskriften Sanningssökaren. Om man lägger denna buddhistiska skrift vid sidan af Nya testamentet och jemför den särskildt med bergspredikan, så finner man inte ett enda nytt sedligt eller moraliskt uttalande i Nya testamentet, utan allt det sköna och goda, som finns i Nya testamentet återfinnes afven i Dhammapalam. Jag skall särskildt med hänsyn till hvad herr Nymansson påpekat uppläsa ett par uttalanden ur denna skrift. Uti kap. 26, vers 399 står: »Den som ehuru har ingen missgärning har begått, stilla utthärdar skymf, kedjor och slag, beväpnad med tålmod såsom med en härsimakt, ät fram.»

På ett annat ställe står det: »genom saktmod besegrar man vrede, genom godhet ondskan, genom frikostighet grighet och genom sanning lögn». På ett annat ställe: »tala icke lärtd till någon, de skola svara på samma sätt». På ett annat ställe: »blott den som icke är fiendtligt ibland fiender, blott den som är mild mot dem som göra orätt kallar jag en från medmenniska». Jag skulle kunna förtgå på detta sätt och uppläsa andra uttalanden, som skulle visa eder, att uti denna gamla så kallade hedniska skrift finnes allt det goda, sanna och sköna, som herr Nymansson kan uppläsa ur det Nya testamentet. Låt mig t. ex. taga endast ett betydande exempel. Huru många gånger ha vi icke suttit i kyrkor och missionshus och hört presterna och predikanten säga, att Jesus är den förste som har uttalat denna stora, viktiga moraliska sanning: allt det i viljen medmenniskorna skola göra eder, det gören I ock dem. Och vi hafva trott det, ty vi hafva icke vetat något annat. Men det visar endast, att presterna och predikanten icke hafva reda på, hvad personer århundraden före Kristus hafva sagt. Ty 600 år före Kristus sade den grekiske filosofen Thales alldeles detsamma. 500 år före Kristus sade Konfucius uti Kina alldeles detsamma. 338 år före Kristus

sade filosofen Aristoteles i Grekland alldeles samma ord, och alldeles samtidigt med Kristus, fast oberoende af honom, sade Hillel alldeles detsamma. I de skrifter, som vi hafva i behåll efter dessa personer eller de skrifter som handla om hvad dessa personer hafva sagt, återfinnes just detta ordet; allt det i viljen medmenniskorna skola göra eder, det gören I ock dem. Och dessa personer framhålla och säga också, att i detta ordet ligger all lagen innesluten. Vidare, om jag t. ex. läser detta ordet i det sammanhang, i hvilket Jesus säges hafva uttalat det, så förklarar det betydelsefulla, moraliska sedliga bud det värde, som det i och för sig sjelf eger. Det står: »om du I, som ären ondt, förstån att gifva edra barn goda gåfvor, huru mycket mer skall icke eder fader som är himmelens gifva dem godt, som bedja af honom. »Derför», står det, »allt det i viljen medmenniskorna skola göra eder, det gören I ock dem.» Vi skola handla på detta sätt, därför att gud säges handla på detta sätt. Följden blir naturligtvis, att, om icke gud handlar på detta sätt, så behöfva icke heller vi handla på detta sätt. Och nu är det ett faktum, hvilket ingen kristen kan förneka, att gud icke gör allt, hvad medmenniskorna bedja honom om. Och det lär icke kunna uppstå någon här i denna stora församling, som kan visa, att allt hvad han bedit gud om, det har han fått. Utan vi hafva nog allesammans bedit om många saker, som vi icke fått. (Nö-rop från några bland de närvarande). Jag kan icke förstå dessa protester på annat sätt, än att dessa personer hvilka yttrade sig, dermed endast ha velat tala kristendomen i försvar. Men om I, som ropaden nej, gån till eder sjelfva, så måsten I bekänna, att I hafven bedit gud om mycket, som han icke gifvit eder. (Flere protester, Och ropet: »Ja, därför att vi hafva bedt oförståndigt.») Efter som de närvarande afbröta mig på detta sätt, så skall jag visa, hvad bibeln lär i detta fall och hvad Jesus har uttalat. Det står i Nya testamentet en hel mängd med loften om bönhörelse utan några som helst vilkor. Här står det t. ex. uti Mathei evangelium 18 kap. 19 vers: »Der två af eder komma öfverens på jorden, hvad ting det helst kan vara, som de bedja om, skall dem vederfaras af min fader, som är i himmeln.» Här står det icke, att om du beder i rätt sinne eller om saker, som kunna gagna dig, så skall gud gifva dig detta, utan hvilken så det vara, så som det förhållanden äro, hvilka det sker, oberoende af hvilka saken är. Det är ett ovilkörligt löfte. Uti Mathei evang. 21 kap. 22 vers läses följande: »Allt det i bedien i bönen, troende, det skolen I få.» Det står också: »Även har jag icke någon inskränkning eller något vilkor.» Röst ur hoppen: »Ja, der står ströänder.» Lär vara, som detta sänd iku på det första stället. Men jag vill, att jag kommit lit för att samtala med herr Nymansson och icke med er, och jag tänker att dessa afbrött säga missnöje bland de flesta. (Svar från de neste närvarande: ja, och jag trodde, att de kristne hade så stort förtroende för herr Nymansson, att han skulle kunna vederlägga mig om jag säger något som ej är riktigt.)

Hvad herr Nymansson sade om den så kallade ursprungliga kristendomen, gäller om en hel mängd personer, sekter och ordnar, som hafva funnits till århundraden före Kristus i Egypten, i Indien, i Grekland o. s. v. Han sade t. ex., att den ursprungliga kristendomen var att göra godt, att uppoffra sig för medmenniskor, att tro på en gud och ett lif efter detta. Men det är icke den ursprungliga kristendomen.

Esserna och terapeuterna, de buddhistiska munkordnarna trodde också detsamma. De lärde alla detsamma, som kyrkoherden Nymansson har sagt, att den ursprungliga kristendomen lärar.

Om jag skall säga, hvad en sak är, så får jag icke säga de egenskaper, som den saken har gemensamt med andra saker, utan de bestämningar hos denna sak, som skilja den från andra saker af samma beskaffenhet. Om jag frågar, hvad ett bord är, så bör jag icke säga att det är något som har fyra fötter, ty det ju en har en hund också, och icke kan jag säga, att det är en sådan sak, som är af trä, ty det fins ju tusentals saker af trä hvilka äro bord. Utan när jag vill säga hvad ett bord är, så måste jag säga de egenskaper hos bordet, som skilja bordet från allt annat, som är af trä. Så måste jag då till väga, när jag vill definiera hvilken sak som helst. Jag måste taga de egenskaper, som skilja den saken från allt annat af samma beskaffenhet. Nu har herr Nymansson vid sin definition på den ursprungliga kristendomen begått alldeles samma fel, som den, som säger, att ett bord är någonting af trä, och dermed tror sig hafva sagt, hvad ett bord är. Han har, när han definierade den ursprungliga kristendomen framdragit de bestämningar, som denna kristendom har gemensamt med esserna och terapeuterna, hvilka funnos till ganska långt före Kristi födelse. Hvad vi af historieskrifvaren Josefus veta om esserna, ger vid handen, att denna sekt lefde i gud och i verksam kärlek för sina medmenniskor, att i denna sekt var ett hjerta och en själ och inte alls några dogmer. Ingen bland esserna kallade någonting för sitt, ingen var tjenaar eller herre, utan alla voro lika. De hatade världsliga nöjen såsom någonting orkitigt och lefde i strängt celibat. Och det var en lag inom denna orden, att den, som kom dit, måste afstå till orden allt hvad han egde. De icke skaffare, hvilka skulle sörgja för allt som hörde till bordet, alldeles såsom i början af Apostlageningarne det säges att de kristne gjorde. De gjorde detta, på det att de andre skulle kunna egna sig åt andaktsöfningar. Före måltiderna brukade de bedja till gud, hvilken de ansågo gifvit dem maten, och det gjorde de afven efter måltiden. Allt svärande var förbjudt ibland dem, och deras enkla försäkring betydde mera än någon ed. Vid inträde i denna religiösa sekt måste hvar och en allvarligen lofva, att han skulle egna sig åt barmhertighet, att han skulle icke vredgas, att han skulle vara rättvis och from, att han skulle älska sanningen, afsky lögn, tjuveri och dylikt. Den som syndade härmed blef inkallad och varnad och blef utesluten ur orden. I Egypten fans en liknande orden, hos hvilken ett liknande lefnadsstätt gjorde sig gällande. Hvad sålunda kyrkoherden Nymansson sade, när han ville definiera den ursprungliga kristendomen, kunde allt sammans tillämpas på sekter och ordnar och

mitt inre kan komma till högre klarhet, dessmer förmår jag fatta honom. Men här förstår jag ingenting så, som jag bör förstå det. Ty den som tror sig veta något, han vet ingenting såsom han bör veta det. Jag kan icke lemna några bevis för det osynliga, och det är ej heller någon som kan hemta bevis för, att det icke finnes: det är blott ett lömlöst arbete. Men hvar och en måste blifva viss i sitt sinne, och denna visshet skall göra honom mera skicklig till att verka för människornas välbefinnande i världen. Må det blifva vårt mål härefter att göra allt hvad vi kunna, för att de som nu leva, må få det bättre, och hela folk och släkten må få det bättre, så att lugn, ordning och välsignelse må råda öfver länderna och folken.

Tack, hjertligt tack allesammen för i dag. Och gud, må vi söka honom, så att vi blifva lyckliga i honom för evigt. Amen.

Så tackar jag hr Lennstrand för att han haft tålmod med mig, fast jag är skröplig, och för att han varit human emot mig!

Mr Lennstrand:

Hr kyrkoherden Nymansson sade: må vi söka göra, hvad vi kunna för att de, som nu leva och de som komma efter, må få det bättre än vi nu hafva. I den slutönskan ber jag att i alla delar få instämma. Det är just den sanna utilismen, som ligger uttryckt i dessa ord.

Hr kyrkoherden Nymansson har vid ett par tillfällen sökt antyda, att en person, som helt inskränker sig just till denna utilitiska tro och lever i öfverensstämmelse med densamma, icke skulle kunna dö så lycklig, som den, som tror på gud och ett lif efter detta. Jag vill endast tillägga, att vår mening är, att om man söker göra, hvad som är ens pligt mot sina medmänniskor och mot våra efterkommande, och om man verkar för att de kommande generationerna måtte vardas befriade från de lidanden och missförhållanden, under hvilka vi hafva lidit, och om man har varit med och gjort en liten insats i detta arbete, varit med och deltagit i detta verk, såsom hr kyrkoherden Nymansson säger, förverkliga himmelriket här på jorden och draga det ned hit till jorden, ifrån att det nu sväfar der uppe: — vi tro, att den person som levt i ett sådant arbete kan dö lycklig. Och vi tro att han kan dö fullkomligt lika lycklig, som han skulle dö, om han trodd på bibelska lära om ett lif efter detta i kristlig mening. Jag kan nu, eftersom diskussionen är slut, icke ingå med något anförande vidare med hänsyn till detta.

Jag är öfvertygad, att vi äro nöjda med detta möte. Det har visat sig, att personer med olika åsikter kunna uppträda med takt och hänsyn mot hvarandra; och äfven om denna diskussion icke utträtt något mera, så vore det mycket vunnit, ty man har hittills ansett oss utilister såsom personer, med hvilka man icke inläter sig i diskussion, utan personer, som skola behandlas som förbrytare och brottslingar och hvilka åsikter endast böra bemötas med satir och ironi. Jag hoppas de närvarande i dag fått en annan föreställning.

Slut.

Min bön.

(Ur G. H. T.)

»Välsignadt vare Herrens namn.»

Gud och herre! stov i nåder! Ej den gud, vi ofvan finne, utan Herre, du, som råder i mitt hjerta, i mitt sinne!

Ej den gud, hvars bild blir buren högt af munkar och af prester, och för hvilken kreaturen fira ortodoxa fester;

icke du, som lät af lera mensklighetens stamfar födas, att han skulle sedermera i beständig tråldom mödas;

icke du, som låter smörja påfvar, kejsare och kungar, hvilka — för sig sjelfve sörja, och de armes lott betungar!

icke du, som af despoter och af lögnens söner smyckas; icke du, som hjertlost låter allt af våld och orätt tryckas!

Nej, du är förnufts ande de förtrycktes värn och styrka! Dn, hvars namn i allo lande nya släkten skola dyrka!

Herre! tänd i hvarje hjerta helig frihets sköna låga! Lindra slafvens bittra smärta! Lätta folkets tunga plåga!

Herre, jag dig ödmjukt beder, att min svaga arm du stöder, tills i frihetsvänners leder glad jag dör för arma bröder!

Låt mitt hjertas låga brinna klart i tidens dunkla töcken, och må ej mitt ord försvinna som den ropandes i öknen!

Kristo Botjov. (Bulgarisk skald)

Hvad det kostar.

Utdrag ur J. P. Jacobsens roman »Niels Lyhne» (sid 180—183).

Hjertild var trött på att än en gång rivna upp gamla diskussioner och sade plötsligt, utan att allt för noga ansluta sig till det föregående: — Akta er, herr Lyhne; kristendomen har makten; det är dumt att träda upp mot den regerande sanningen genom att kämpa för kronprins-sanningen.

— Dumt eller icke dumt; det hör icke hit. — Säg icke det så lättinnigt, det var icke min mening att säga er den trivialiteten, att det i materiell hänseende är dumt — ideellt är det dumt och mer är det. Tag er i akt; om det icke är så oundgängligt nödvändigt för eder personlighet, så slut eder icke allt för nära till det i tiden. Som skald har ni ju också så många andra intressen.

— Jag förstår er visst icke. Jag kan väl integerna behandla mig som en speldosa, taga ett mindre populärt stycke och sätta in ett annat, som folk går och spelar på.

— Kan ni inte? Jo, det är just det ni kan. Ni kunde ju helt enkelt säga: det stycket spelar jag icke. Man kan i allmänhet mycket mera i det ascendent än man sjelf tror sig om. En människa hänger icke så noga samman. När ni ständigt brukar er högra arm med kraft, strömmar det ett öfvermått af blod till, och den tager till i växt på de öfriga lemmarnes bekostnad, under det att benen, som ni endast brukar det allra nödvändigaste, blifva något svaga af sig sjelfva. Ni förstår nog att sjelf andeala bilden? Se, hur de flesta och äfven de bästa ideala krafter härhemma ha vänt sig uteslutande mot den politiska friheten. Se på det, och låt det bli er en lexal! Tro mig, det fins en frälsande lycka för en människa i att kämpa för en idé, som har framgång, under det att det är demoraliserande att höra till den förörrande minoriteten, som lifvet, enligt den riktning i hvilken det utvecklar sig, ger orätt punkt för punkt, steg för steg. Och det kan icke vara annorlunda, ty det är så bitterligt vemodigt att se det, som man in i sin själs innersta vrå är öfvertygad om är sant och rätt — att se denna sanning hånad och slagen i ansigtet af hvar den uslaste trossdräng i den segrande hären, att höra den smådad med skökonam, och se icke kunna göra något — icke annat än älska det ännu mer trofast, böja sig för den i sitt hjerta med ännu djupare vördnad och se dess sköna åsyn, lika strålande skön, lika full af höghet och odödligt ljus, hu mycket stoft än hvirlas upp mot dess hvita panna, hu tätt än giftiga dimmor töcknas kring dess gloria. De är bitterligt vemodigt — man kan ej neka det — att ens själ tager skada deraf, ty det ligger så nära att hata sitt hjerta trött, att kalla foraktskallet kalla skuggor upp omkring sig och likgiltigt låta världen gå sin gång.

— Men, som du har sagt, att man i stället för att välja det lättare, kan taga sig sjelf ut af all förbindelse med det hela, kan stå upprest, med alla krafter spända och alla sympatier vakna taga emot nederlagen lätt fallande piskslängar, allt efter som de gifvas, slag på slag, och dock hålla sitt blodande hopp från att digna, i det man lyss efter det svaga ljud, som båda omslag i tiden, och spejar mot de ljusningar i fjerran som en dag, en gång kanske — — ja, om man har det i sig! Men försök det icke, Lyhne! Tänk er hvad en sådan mans lif måtte vara, när han vill gör tillflykt. Att icke kunna tala, utan att smädelsor och hän slungas mot honom. Att få alla sina ord för vrängda, besudlade, vrinda ur led och ur sammanhanget vrinda till snarjande snaror, lagda för ens fötter, och så, när man väl fått dem samlade upp ur smutsen, di de blifvit kastade, och fått dem i reda och ordning igen — då plötsligt finna all världen döf. Och så be gynna igen på nytt, på en annan punkt med samma resultat, åter och åter. Och så kanske det bittraste af allt — att se sig misskänd och föraktad af ädla män och kvinnor, som man, trots olikheten i åsikter, ser upp till med beundran och aktning. Och så måste det var; det kan ej vara annorlunda. En opposition skall ej vänt att blifva angräpen för hvad den verkligen är och vill, utan för det som makten vill tro att den är och åsytar, och dessutom: makt brukad mot den svagare och missbruk af makt, när skall det blifva två saker? Och det fins väl ingen, som vill fordra att makten skall göra sig sjelf svag för att kunna kämpa med lika vapen som oppositionen. Men derfor värder oppositionens kamp så smärtsam. Och tror du verkligen Lyhne, att den mar kan kämpa den kampen, med alla vidskepselns och konvensans dolkar sänkta i sig utan den sega, blindi entusiasmen, som är fanatism?

Professor Max Müller om buddhismen.

Under orientalisten och religionsforskaren professor Max Müllers uppehåll i Glasgow för att hålla föreläsningar gafs till hans ära en festmåltid, dervid han i ett tal berättade följande.

»För några år sedan uppsökte mig i Oxford en framstående japanes, som varit sändebud i Washington, för att, som han sade, taga min tid i anspråk på en half timme. Han träffade mig just vid frukosten, men jag emottog honom dock. Och hvad ville han? Ni känner alla religioner, sade han; ser ni, jag är en bildad människa, och behöfver naturligtvis ingen religion, men vårt folk i Japan behöfver deremot mycket väl en sådan. Jag har endast en half timme på mig; råd mig nu hvilken religion vi skola antaga! Säg icke, jag ber, kristendomen, ty, som ni känner, är kristendomen i Japan allt för mycket förbunden med politik, och de kristna hafva visat sig som mycket tarliga undersåter, ja till och med som petrolörer! Det kan derfor icke bli tal om kristendomen; men hvilken annan religion, ni behagar föreslå, skulle jag vara villig att förorda?»

Jag svarade: »Ers höghet, ni har ju i Japan redan en mycket god religion; ni har buddhismen. Försöken en gång på att vara verkliga buddhister, icke blott att synas som sådana, i yttre former. Försöken att vara det, som Buddha ville, att I skullen vara. Om ni så en gång återkommer till England och har ännu en half timme till öfers, ber jag er meddela mig de erfarenheter, ni häraf vunnit.»

Prenumerera på Fritänkaren.

Fritänkarens motto är:

»I skolen förstå sanningen och sanningen | »Den högsta möjliga lycka åt så många som skall göra eder fria.»

Fritänkarens redaktör är

VIKTOR E. LENNSTRAND.

Fritänkaren är den enda svenska tidning, som oförsäkrat angriper kristendomens vidskepelse, den religiösa fanatismen och missionsverksamheten samt lemnar meddelanden om utlandets fritänkerörelser.

Fritänkaren utkommer 1sta och 15de i hvarje månad. Pris endast 2 kr. för helt år, 60 öre för ett fjärdedels år.

Fritänkaren har stort 8-sidigt format, är tryckt på fint papper och ej sällan illustrerad med porträtt af framstående fritänkare.

Fritänkaren är redigerad med stor talang och innehåller flera ovanligt goda uppsatser. (Folkets Tidning)

Presterna böra framför andra läsa Fritänkaren för att se och bemöta hvad som mot kristendomen framträder i tiden och att de ej för sent i förminnelse af följderna deraf må få kännedom derom.

Den förtjenstfullt redigerade och upplysande tidskriften tillvinner sig allt lifligare uppmärksamhet och kan derfor glädja sig åt allt större spridning.

Vi hoppas att våra svenska vänner skola skynda att prenumerera på Fritänkaren, som är både kvick och allvarlig.

Prenumerera derfor med första och uppmana äfven andra att prenumerera!

Tankar af Edward von Hartman.

Ingen religion har såsom sådan bjölse för vetenskapen och kristendomen strider ej allenast mot vetenskapen utan mot kulturen i hvarje mening.

Protestantismen är ingenting annat än ett öfvergångsstadium från den aflifvade äkta kristendomen till den moderna kulturidéer, som äro diametralt motsatta de kristliga i alla väsentliga punkter, och derfor är den en motsägelse ända från födelsen till döden, emedan den på alla stadier af sitt lif sysselsätter sig med forening af motsägelser, som till sin natur äro oförenliga.

Den protestantiska principen förer nödvändigt till protestantismens upplösning.

Den som är öfvertygad om underverkens omöjlighet i närvarande tid, gör sig löjlig, när han vill försvara underverkens möjlighet för 1800 år sedan.

Sällan har någon tid varit så irreligiös som vår och likväl har sällan de religiösa frågorna så djupt rört någon tid som vår.

Kristendomens syndabekännelse.

The Tablet, det romersk-katolska Englands förnämsta organ, skrifver om den kristna missionsverksamheten i Indien:

Den nyligen publicerade officiella rapporten om de materiella och moraliska framstegen i Indien gifver ett intressant bidrag till den nu debatterade missionsfrågan. Det framgår ur dessa siffror, att under det att vi ästadkomma en aldeles bestämmd moralisk försämring bland infödingarne genom att omvända dem till vår tro, är deras naturliga moraliska ståndpunkt så upphöjd, att oaktadt de blifvit kristna lyckas vi ändock icke göra dessa så dåliga, som vi sjelfva äro. De siffror, som konstatera brottslighetsförhållandena inom de olika klaserna äro som följer:

Table with 2 columns: Religion and Number of crimes. Includes Europeer, Eurasier, Infödda kristna, Muhamedaner, Hinduer, and Buddhister.

Denna sista siffra är en hyllning åt buddhismens ädla renhet, men statistiken gifver oss derjemte den lärdomen, att, hvad beträffar vår sociala politik, skulle vi handla bättre, om vi under en till två generationer ofrade våra äfverflödiga penningar och vårt nit på den moraliska förbättringen af våra egna landsmän i stället för att söka förderfva andra folks moralitet och religion, folk, som med gods skäl kunde sända oss missionärer till vår omvändelse.»

Hvad sägs af en sådan bekännelse af till och med ett framstående kristligt organ?

Lösnummer

Tänk sjelf!

- List of subscription locations: Helsingborg, Malmö, Kristianstad, Ystad, Gammelstorp, Hörby, Lund, Landskrona, and Bjuf.

Från Fritänkarens Expedition Stockholm

kunna rekvireras följande skrifter:

- List of books for sale: De fyra evangelerna, Hvarför uppträder jag mot kristendomen?, Hvad hafva myndigheterna utträtt med sitt straff?, Fins det ett lif efter detta?, Svår på tal till prosten H. A. Witt af Viktor E. Lennstrand, Republiken, den allmänna rösträtten och fritänkariet, Socialism och utilitet, Några ord till de kristne af G. W. Foote, Om ateismen, Är civilisationen en frukt af kristendomen?, Är du en kristen?, Illoem bör blifva förödm, om kristendomen är sann?, Det nya samhället, af Edvard Bellamy.

- List of religious philosophy treatises: Tre religionsfilosofiska afhandlingar af John Stuart Mill, Öfers. af dr Hjalmar Öhrwall, De Sexuela frågorna af dr Knut Wicksell, Föredrag af dr Knut Wicksell.

Lördagen den 26 Sept.

utkommer det tredje och sista numret af

»Tänk sjelf»

I detta nummer börjas en skriftlig disputation emellan kyrkoherden P. Nymansson och hr Viktor Lennstrand om kristendomen och särskildt inspirationen, samt Robert Ingersolls, Herbert Spencers och Edw. Bellamys porträtt och biografier.

Rekvisioner å dessa nummer såväl som å detta sändas till

Gummessons tidskriftsexpedition Helsingborg.

Endast säkra kommissionärer antagas, 25% lemnas å sålda exemplar.

Jus och Frihet 35 öre. 100 sidor text, kalender 1891, utgifven af Viktor E. Lennstrand.

15 olika uppsatser, deribland En folkvård af Hjalmar Branting, Porträtt af bl. a. Knut Wicksell (sente spelfbiografi), 3 teckningar från Egentahemmet med text i Gud Allena Arns af J. W. Brn.

Stockholm 1891, G. Walfrid Wilhelmssons boktr.